

Gespreksnotitie rondetafelgesprek kroongetuigeregeling Tweede Kamer 26 januari 2023

Rolf Hoving – universitair docent straf- en strafprocesrecht Rijksuniversiteit Groningen

De Wet toezeggingen aan strafzaken trad op 1 april 2006 in werking en is dus nog niet heel oud. Toch is het begrijpelijk dat de wens bestaat om de kroongetuigenregeling te verbeteren. In verschillende zaken waarin gebruik is gemaakt van een kroongetuige – dat wil zeggen een verdachte of veroordeelde die bereid is een getuigenverklaring af te leggen in de strafzaak tegen een andere verdachte in ruil voor een toezegging met betrekking tot de afdoening van zijn eigen zaak - is er uitgebreid gediscussieerd over verschillende aspecten van de kroongetuigenregeling. Bij een verbetering van de kroongetuigenregeling is het wenselijk niet alleen aandacht te hebben voor de mogelijkheid de regeling te verbreden, maar ook om onduidelikheden uit de huidige regeling op te helderen. Vandaag wil ik vooral een oproep doen om in het gesprek over de nieuwe regeling te leren van de wijze waarop deze regeling in het recente verleden is toegepast en uitgelegd. Zelf denk ik daarbij primair aan de lessen die kunnen worden getrokken uit het Passageproces. Die lessen heb ik in het boek ‘De kroongetuige in het Passageproces’ op een rij gezet, inclusief vragen die na de uitspraak van de Hoge Raad in deze zaak nog open zijn blijven staan.

Het belangrijkste aandachtspunt is dat uit de huidige kroongetuigenregeling niet duidelijk blijkt welke toezeggingen de officier van justitie aan een verdachte of veroordeelde kan doen in ruil voor het afleggen van een verklaring. Het is voorstelbaar dat dit in de toekomst tot aanvullende vragen en discussies gaat leiden. Met de Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken heeft het College van procureurs-generaal voorzien in een aanvulling op de wettelijke regeling. Ook deze Aanwijzing beantwoordt niet alle vragen. Bovendien is het voor de legitimiteit van de kroongetuigenregeling wenselijk als de wetgever zelf duidelijker de grenzen van de kroongetuigenregeling aangeeft. Enkele voorbeelden kunnen verduidelijken om welke vragen het gaat.

- In de Aanwijzing staat dat de officier van justitie geen toezeggingen mag doen met betrekking tot het geven van een financiële beloning. Dit is uitgebreid besproken in de wetsgeschiedenis, maar het is onduidelijk hoe dit verbod zich verhoudt tot de wettelijke regeling. Bovendien blijft onduidelijk of een toezegging tot onkostenvergoeding is toegestaan. Ook is onduidelijk hoe het verbod op financiële toezeggingen in het kader van een verklaringsafspraken zich verhoudt tot de financiële afwikkeling van een getuigenbeschermingsovereenkomst.

- In de Aanwijzing staat ook dat een officier van justitie geen toezeggingen mag doen met betrekking tot begunstiging van anderen dan de getuige, zoals een levenspartner. Hierbij kunnen vergelijkbare vragen worden gesteld als bij de financiële beloning van de kroongetuige.

- In de vorige versie van de Aanwijzing stond dat de officier van justitie kon toezeggen om een uitleveringsverzoek of EAB in te trekken. Dit is verwijderd uit de huidige Aanwijzing. Dat neemt niet weg dat de vraag blijft bestaan of de officier van justitie bevoegd is deze toezegging te doen in ruil voor een verklaring en, indien dat mag, hoe dit past in het wettelijke stelsel.

- In de brief van de minister over de verbetering van de kroongetuigenregeling wordt overwogen dat de officier van justitie een lange proeftijd zal eisen. Mag de officier van justitie ook toezeggen een normale proeftijd te eisen? Zo nee, waarom niet?

Volgens de Hoge Raad wordt de mogelijkheid om toezeggingen te doen die rechtstreeks verband houdt met door de rechter in de strafzaak te nemen beslissingen als bedoeld in

artikel 348 en 350 Sv beheerst door artikel 226g lid 1 Sv. Gezien die bepaling kan de officier van justitie alleen toezeggen om strafvermindering te vorderen. Op grond van het huidige artikel 44a Sr gaat het om een halvering van de normaal te vorderen straf. In de brief van de minister staat het voorstel om deze toezegging te verbreden door het mogelijk te maken normaal te vorderen straffen die zes jaar of lager zijn geheel voorwaardelijk te vorderen. Doordat artikel 226g lid 1 Sv de toezeggingen beheerst die raken aan de beslissingen die de rechter op grond van artikel 348 en 350 Sv moet nemen, volgt hieruit dat bepaalde toezeggingen zijn verboden. Te denken valt aan het in afwijking van normaal strafvorderingsbeleid niet vervolgen van een verdachte, omdat de rechter daarmee de mogelijkheid tot het nemen van de betreffende beslissingen wordt ontnomen. Ook de keuze om in afwijking van normaal strafvorderingsbeleid geen of een lagere vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel valt hieronder. De verbetering van de kroongetuigenregeling biedt de Kamerleden en de minister de mogelijkheid om deze interpretatie van artikel 226g lid 1 Sv door de Hoge Raad te bevestigen of te wijzigen.

Een officier van justitie kan in afwijking van het normale strafvorderingsbeleid ook toezeggingen doen die de bereidheid van de verdachte om een verklaring af te leggen beïnvloeden, maar die niet rechtstreeks zien op de beslissingen die de rechter op grond van artikel 348 en 350 Sv moet nemen. Het gaat hierbij om toezeggingen op grond van artikel 226g lid 4 – wat wel ‘gunstbetoon’ wordt genoemd. De Aanwijzing stelt als nadere voorwaarde dat de toezeggingen een relatief geringe omvang hebben. Deze voorwaarde staat niet in de wet. Het roept de vraag op of de officier van justitie bevoegd is een toezegging te doen die een meer dan geringe omvang heeft, maar die niet rechtstreeks verband houdt met de beslissingen die de rechter gezien artikel 348 en 350 Sv moet nemen – denk aan de toezegging een EAB in te trekken of af te wijken van de wettelijke regels over onkostenvergoedingen. En als de officier van justitie deze toezeggingen mag doen, wat is daarvoor het wettelijke kader? De verbetering van de kroongetuigenregeling biedt de Kamerleden en de minister de mogelijkheid al te anticiperen op dit soort vragen en de regeling op dit punt te verduidelijken.

Tot slot nog twee losse gedachten en opmerkingen:

- In de brief van de minister staat het voorstel dat bij een volledig voorwaardelijke straf een langere proeftijd wordt gevorderd. Het vorderen van een (lange) proeftijd heeft echter alleen toegevoegde waarde zolang de verdachte zich in Nederland bevindt. Hoe verhoudt dit zich tot de overweging dat het voor kroongetuigen regelmatig noodzakelijk is om in een ander land te moeten leven?

- In de brief van de minister wordt voorgesteld om de gratiewet aan te scherpen. Het is voorstelbaar dat een vergelijkbaar probleem zich voordoet bij verdachten die in eerste aanleg worden veroordeeld en van wie de straf als gevolg van de kroongetuigendeal wordt gehalveerd. De straf die overblijft kan korter zijn dan de periode die de behandeling van de zaak in hoger beroep kost, zeker na aftrek van de voorlopige hechtenis.